

Att säkerställa vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i utbildningen

Redovisning av regeringsuppdrag hur huvudmän arbetar med att säkerställa att utbildningen inom grundskola och gymnasieskola vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Tematisk kvalitetsgranskning av 30 huvudmäns arbete
Diarienummer: SI 2024:8976

Tematisk kvalitetsgranskning

Varje år gör Skolinspektionen ett antal tematiska kvalitetsgranskningar inom viktiga områden. Då granskar vi verksamhetens kvalitet inom ett avgränsat tema. Granskningen görs i förhållande till nationella mål och riktlinjer samt aktuell forskning. Skolinspektionens iakttagelser, analyser och bedömningar redovisas dels i form av enskilda beslut till de granskade verksamheterna, dels i denna övergripande rapport.

De iakttagelser och slutsatser som presenteras i rapporten baseras på verksamheterna som har granskats, och avser inte att ge en nationell bild av förhållandena. Utgångspunkten är alla barns och elevers lika rätt till en god utbildning i en trygg miljö. Med hänsyn till granskningens kontext kan iakttagelserna användas som grund för analys och underlag för det lokala utvecklingsarbetet av landets samtliga skolor, verksamheter eller huvudmän.

Citera gärna Skolinspektionens rapporter, men kom ihåg att uppge källa: Skolinspektionen, rapportens namn och år.

Skolinspektionen, Tematisk kvalitetsgranskning 2026, redovisning av regeringsuppdrag
Diarienummer: 2024:8976
ISBN 978-91-990734-8-4

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Majoriteten av de 30 granskade huvudmännen behöver utveckla arbetet	5
Hälften av de 30 huvudmännen säkerställer inte i tillräcklig utsträckning vetenskaplig grund vid sina skolor	5
9 av huvudmännen behöver stärka ett kritiskt perspektiv i sitt arbete med att utveckla utbildningen	6
Arbetet med beprövad erfarenhet har utvecklingsbehov hos hälften av de 30 granskade huvudmännen	6
Inledning	7
Regeringsuppdrag om att granska huvudmäns arbete med att säkerställa vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet	7
Utgångspunkt för granskningens inriktning	8
Granskningens genomförande	8
Avgränsningar	9
Det här visar granskningen	11
Många av de 30 granskade huvudmännen behöver utveckla arbetet	11
Huvudmannens arbete med att säkerställa vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i skolorna	12
Hälften av de 30 huvudmännen behöver utveckla kvaliteten i sitt stöd till sina skolor	12
Flera huvudmän behöver stärka arbetet med forskningsspridning.....	15
Kvaliteten i arbetet med att följa upp vetenskaplig grund i utbildningen varierar mellan huvudmännen	16
Flertalet av de 30 huvudmännen bedriver ett gott samverkansarbete.....	16
Huvudmäns arbete med att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund.....	17
Huvudmän som behöver utveckla sitt arbete saknar ibland ett kritiskt förhållningssätt vid val av insatser	18
Huvudmän som bedöms ha hög kvalitet anlägger ett kritiskt förhållningssätt ..	20
Huvudmäns arbete med att tillvarata och utveckla beprövad erfarenhet.....	20
Huvudmän som inte bedöms ha hög kvalitet i arbetet saknar ibland delar av processen för att utveckla beprövad erfarenhet	21
Hos huvudmän med hög kvalitet i arbetet med beprövad erfarenhet ingår dokumentation i arbetsprocessen	21
Övriga iakttagelser om hur huvudmännen arbetar med att säkerställa vetenskaplig grund i utbildningen	23
Lärare med karriärtjänster har ofta stort ansvar för arbetet med vetenskaplig grund men uppger att de inte alltid har tillräckliga förutsättningar.....	24
Strävan att ligga i framkant kan ske på bekostnad av utbildning på vetenskaplig grund.....	24
Skolmyndigheternas stödjande material används i stor utsträckning	24

Avslutande diskussion	26
Hos huvudmännen finns en bredd av olika sätt att arbeta utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet	26
Risk för att huvudmännen inte ger tillräckligt stöd till sina skolor	27
Skolinspektionen bedömer att vissa huvudmän i otillräcklig utsträckning tillämpar ett kritiskt förhållningssätt i sitt utvecklingsarbete	28
Referenser	28
Bilagor	32
Bilaga 1 Skolinspektionens kvalitetskriterier	32
Frågeställning 1. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i huvudmannens skolor?.....	32
Frågeställning 2. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i huvudmannens eget arbete med att utveckla utbildningen?.....	33
Frågeställning 3. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att beprövad erfarenhet tillvaratas och utvecklas i utbildningen?.....	33
Bilaga 2 Metod och urval.....	34
Bilaga 3 Granskade huvudmän	36
Bilaga 4 Aktuella bestämmelser	38
Bilaga 5 Referenspersoner	39
Bilaga 6 Huvudmännens utvecklingsarbeten	40

Sammanfattning

För att eleverna ska få så bra utbildning som möjligt ska utbildningen i skolan vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för att detta beaktas i utbildningen, både i det egna arbetet och vid huvudmannens skolor. Den här granskningen visar att majoriteten av de 30 granskade huvudmännen behöver höja kvaliteten i sitt arbete.

I regleringsbrevet för 2025 fick Skolinspektionen i uppdrag att granska hur huvudmän arbetar med att säkerställa att utbildningen inom grundskola och gymnasieskola vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Uppdraget redovisas i denna rapport.

Skolinspektionen granskade under hösten 2025 huvudmännens arbete med att säkerställa att utbildningen inom grundskola och gymnasieskola vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet hos 19 kommunala och 11 fristående huvudmän. Granskningens fokus har varit på huvudmannens arbetsprocesser och de förutsättningar som huvudmannen ger rektorer och lärare för att bedriva en utbildning grundad i vetenskap och beprövad erfarenhet.

Rapporten redogör för kvalitetsbedömningarna av huvudmännens arbete och ger exempel på arbete av låg och hög kvalitet. Iakttagelserna och slutsatserna gäller de verksamheter som har granskats och avser inte att ge en nationell bild av förhållandena.

Majoriteten av de 30 granskade huvudmännen behöver utveckla arbetet

Sammantaget visar granskningen att 21 av de 30 granskade huvudmännen behöver utveckla kvaliteten i en eller flera delar av arbetet med att säkerställa att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Hälften av de 30 huvudmännen säkerställer inte i tillräcklig utsträckning vetenskaplig grund vid sina skolor

Vår granskning av hur huvudmän säkerställer att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vid skolorna visar att 17 av 30 huvudmän inte har tillräcklig kvalitet i arbetet. Återkommande utvecklingsområden avser hur huvudmannen organiserar sitt stöd till skolorna, hur forskning bevakas, inhämtas och kommuniceras samt hur uppföljningen genomförs. Uppföljningen avser hur huvudmannen säkerställer att utbildningens innehåll och metoder vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vid huvudmannens skolor.

Samtidigt bedriver nästan två tredjedelar av huvudmännen en aktiv samverkan för att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket bedömts som hög kvalitet. Samverkan mellan huvudmannens rektorer är vanligt och organiseras ofta genom återkommande möten där exempelvis erfarenheter eller forskningslitteratur diskuteras. De flesta huvudmän samverkar också med externa parter, såsom lärosäten eller andra huvudmän. Sådan samverkan sker ofta i praktisknära forskningsprojekt eller regionala nätverk.

9 av huvudmännen behöver stärka ett kritiskt perspektiv i sitt arbete med att utveckla utbildningen

En majoritet av de granskade huvudmännen säkerställer att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i arbetet med att utveckla utbildningen. Samtidigt bedöms 9 av 30 huvudmän inte göra det. Vissa huvudmän saknar exempelvis ett tillräckligt kritiskt förhållningssätt i analys av sin verksamhet och vid val av insatser för att utveckla utbildningen. Det förekommer även att forskning används selektivt för att bekräfta befintliga arbetssätt.

Arbetet med beprövad erfarenhet har utvecklingsbehov hos hälften av de 30 granskade huvudmännen

Av de 30 huvudmännen har drygt hälften organiserat ett strukturerat arbete för att utveckla och tillvarata beprövad erfarenhet. Övriga bedöms behöva utveckla sin organisation i dessa frågor. Om kvaliteten i huvudmannens organisation, systematik och dokumentation inte är tillräckligt hög riskerar erfarenheter att inte spridas och komma hela verksamheten till del.

I vissa fall ligger ansvaret för arbetet med att tillvarata och utveckla beprövad erfarenhet i huvudsak på enskilda medarbetare, vilket är en risk för sårbarhet.

Granskningen visar att arbetet med beprövad erfarenhet ofta är mer utvecklat inom yrkesprogram än studieförberedande program, vilket eventuellt kan förklaras av att lärare i yrkesämnen har ett större behov av kollegialt stöd och att det saknas relevant forskning. Branschens inflytande bidrar också till att utvecklingsarbetet i hög grad utgår från beprövad erfarenhet snarare än vetenskaplig grund.

Inledning

I all utbildning ska elevernas bästa vara utgångspunkt.¹ Det ställer krav på skolan att sträva efter att ge eleverna de bästa samlade betingelserna för deras bildning, tänkande och kunskapsutveckling.² Enligt skollagen ska detta bland annat uppnås genom att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.³

Huvudmannen har det yttersta ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande lagar, förordningar och föreskrifter.⁴ Huvudmän har därmed ett stort ansvar för att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Varken skollagen eller förarbetena anger någon definition av vetenskaplig grund eller beprövad erfarenhet, eller ställer några krav på hur arbetet ska genomföras.⁵

Flera myndigheter har i uppdrag att stödja huvudmän och skolor i arbetet.⁶ Skolverket publicerade under 2020 kunskapsöversikten *Att ställa frågor och söka svar – samarbete för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*. Kunskapsöversikten innehåller uttolkningar av regleringen, vilka delas av alla skolmyndigheter.⁷ Översikten innehåller också stöd och inspiration för att arbeta med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i förskola och skola.

Regeringsuppdrag om att granska huvudmäns arbete med att säkerställa vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

I regleringsbrevet för 2025 fick Skolinspektionen i uppdrag att granska hur huvudmän arbetar med att säkerställa att utbildningen inom grund- och gymnasieskola vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.⁸ För att svara på regeringsuppdraget har Skolinspektionen genomfört en granskning av kvaliteten i huvudmännens arbete med detta. Som utgångspunkt i arbetet med att formulera granskningsinriktning har myndighetens tidigare erfarenhet samt forskning och utredningar inom

---

¹ 1 kap. 10 § skollagen (2010:800).

² Lgr 22 Skolans värdegrund och uppdrag och Lgy 25 Skolans värdegrund och uppgifter.

³ 1 kap. 5 § skollagen (2010:800).

⁴ 2 kap. 8 § skollagen. I 9 § anges också att rektor leder och samordnar det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet samt verkar för att utbildningen utvecklas, vilket innebär att rektor också har ansvar för att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Denna rapport omfattar dock endast huvudmannens ansvar i enlighet med det uppdrag som getts åt Skolinspektionen i regleringsbrevet för 2025 (se nedan).

⁵ Innebörden av begreppet vetenskaplig grund finns delvis utvecklad i förarbetena till högskolelagen. Där anges att traditionella akademiska ämnen och utbildningar bör baseras på vetenskaplig grund. Inom många praktiska yrkesutbildningar är det däremot lika viktigt att undervisningen också till stor del baseras på beprövad erfarenhet. Se prop. 1992/93:1, s. 26–27.

⁶ 1 § första stycket Förordning (2014:1578) med instruktion för Skolforskningsinstitutet; 1 § tredje stycket Förordning (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten; 1 § första stycket Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

⁷ Skolverket (2020a). Se avsnittet begreppsförklaring.

⁸ Regeringsbeslut 2024-12-19.

området legat till grund. Resultatet av kvalitetsgranskningen redovisas i denna rapport.

Utgångspunkt för granskningens inriktning

I en tidigare granskning som Skolinspektionen publicerade 2019 framkom risker för bristande kvalitet i huvudmäns arbete med att säkerställa vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i utbildningen. Dessa risker bekräftas i forskning och rapporter som publicerats under de senaste åren. Bilden som framträder är att det kan finnas en risk för att utbildningen inte utgår från metoder och innehåll⁹ som kan bidra till hög kvalitet för alla elever.¹⁰ Andra risker är att undervisningen utgår från metoder eller innehåll med svag, ensidig eller obefintlig vetenskaplig grund och att detta används på ett okritiskt sätt.¹¹ Ett bristande ansvarstagande från huvudmannen kan ytterligare riskera att påverka förutsättningarna för skolenheternas arbete med utbildningen.¹² En bristande systematik i arbetet kan till exempel hindra att beprövad erfarenhet tillvaratas och bidrar till utveckling.¹³

Mot bakgrund av ovanstående har Skolinspektionen formulerat tre frågeställningar. Till dessa har olika kvalitetskriterier tagits fram som stöd för bedömning av huvudmannens arbete med att säkerställa en utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet:

1. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i huvudmannens skolor?
2. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i huvudmannens eget arbete med att utveckla utbildningen?
3. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att beprövad erfarenhet tillvaratas och utvecklas i utbildningen?

Skolinspektionens kvalitetskriterier framgår av bilaga 1.

Granskningens genomförande

Granskningen har omfattat besök där intervjuer med huvudmän, rektorer och lärare eller annan personal med utvecklingsansvar i huvudmännens

---

¹⁰ Låg kvalitet i arbetet med att integrera vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet i utvecklingen av utbildningen innebär risk för att utbildningen går miste om innehåll och metoder som kan bidra till hög kvalitet för eleverna. Se exempelvis Skolverket (2021), s. 23–31, 67–68. Denna iakttagelse har även stöd i forskning och andra rapporter på området, se Skolverket (2020b).

¹¹ Se exempelvis Håkansson, J. och Sundberg, D. (2016), s. 146; Skolverket (2020a), s. 42–43; Skolinspektionen (2019), s. 20–22 och Skolforskningsinstitutet (2022), s. 24–26.

¹² Personalens förutsättningar för att arbeta med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet varierar bland skolorna. Skolinspektionen (2019), s. 8–10 och Skolinspektionen (2019), s. 24–25. Brist på tid och kunskap för att söka och läsa forskning samt forum för att diskutera detta kollegialt är vanliga hinder för att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet på skolenhetsnivå. Exempelvis Bergmark, U. och Hansson, K. (2021), s. 459–460, 463. Skolforskningsinstitutet (2022), s. 23, 27–28.

¹³ Skolinspektionen (2019), s. 17–18, 26–27 och 34.

skolor genomförts. Inför besöken har huvudmännen skickat in skriftliga underlag av relevans för frågeställningarna. Underlagen har utgjort en grund för att fördjupa intervjuerna och innehåller bland annat exempel på utvecklingsarbeten som initierats av huvudmännen. Innehållen i dessa exempel har inte bedömts.

Granskningen omfattar totalt 30 huvudmän. För 15 huvudmän har vi fokuserat på arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet för grundskolor och för 15 huvudmän på arbetet med detta för gymnasieskolor.¹⁴

Variationsurvalet har omfattat 19 kommunala och 11 enskilda huvudmän samt större och mindre huvudmän utifrån antal skolor. Från urvalet har huvudmän som endast har en skolenhet avgränsats bort, eftersom det kan innebära att huvudmannen och rektorn är samma person.

I gruppen huvudmän med gymnasieskolor har en strävan varit en blandning av skolor med högskoleförberedande program respektive skolor med yrkesprogram, eller att dessa program finns representerade inom en och samma gymnasieskola.

För utförligare metodbeskrivning, se bilaga 2. Bilaga 3 redogör för vilka huvudmän som ingått i granskningen och bilaga 4 innehåller de bestämmelser som granskningen utgår från.

Avgränsningar

Granskningen syftar till att bedöma kvaliteten i huvudmannens arbete med att säkerställa att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i grund- och gymnasieskolan. Granskningens fokus har varit på huvudmannens arbetsprocesser och de förutsättningar som huvudmannen ger rektorer och lärare för att bedriva en utbildning grundad i vetenskap och beprövad erfarenhet. Vi har inte gjort några bedömningar av innehållet i den forskning eller den beprövade erfarenheten som skolorna valt att arbeta med. Skolinspektionen har inte heller bedömt det arbete som äger rum på huvudmannens skolor.

---

¹⁴ I praktiken kan huvudmännen i de båda grupperna ha både grund- och gymnasieskolor. I denna tematiska kvalitetsgranskning kommer dock huvudmännen ingå med fokus på antingen sina grund- respektive gymnasieskolor.

Begreppsförklaring

Definitionerna i rapporten sammanfattar avsnitt i Skolverkets kunskapsöversikt *Att ställa frågor och söka svar – samarbete för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet* och Skolforskningsinstitutets informationsblad *Nyckelbegrepp*.

Vetenskaplig grund

Enligt Skolverket bygger den vetenskapliga grunden på resultat från vetenskapliga studier. Resultaten behöver tolkas för att kunna användas ändamålsenligt i den egna kontexten.

Vetenskapligt grundad kunskap ska vara en utgångspunkt när samtliga skolformer planerar, genomför och utvärderar sin verksamhet. Det gäller både innehållet i och formen för utbildningen. Det man gör i verksamheten ska inte stå i strid med det som framkommit i vetenskapliga studier. Vidare krävs en kritisk blick när man tar del av forskningsresultat. Här är förståelse av forskning och hur den kan tolkas viktig.

Skolverkets definition gör inte någon tydlig åtskillnad mellan vetenskapligt grundad kunskap, vetenskapliga studier eller forskningsresultat. En konsekvens av det är att dessa begrepp samt begreppet forskning behandlas liktydigt i rapporten.

Beprövad erfarenhet

Skolverket menar att beprövad erfarenhet är professionens egen, gemensamma kunskap. Den växer fram över tid ur praktiska erfarenheter som diskuteras, delas, prövas, dokumenteras och kritiskt granskas. Det behövs flera personer för att utveckla beprövad erfarenhet, och systematiken och tillvägagångssättet är centralt. Utgångspunkten är professionens praktiska kunskap som på ett strukturerat sätt problematiseras, prövas och dokumenteras. I detta behöver det finnas ett delande av erfarenheter och granskning som involverar flera personer. Det ska finnas en systematik och en långsiktighet i arbetet, där dokumentation är en förutsättning för att erfarenheter ska kunna spridas, diskuteras och utvärderas. I arbetet är ett vetenskapligt förhållningssätt centralt, det vill säga att personal omprövar och utmanar arbetssätt, val av metoder och undervisningens organisering.

Kritiskt förhållningssätt

I granskningen utgår vi från Skolforskningsinstitutets definition av begreppet *vetenskapligt förhållningssätt*. I granskningen menar vi att ett *kritiskt förhållningssätt* innebär att systematiskt och reflekterat granska, värdera och använda kunskap genom att pröva dess relevans, kvalitet och begränsningar, vara beredd att ompröva tidigare antaganden samt fatta välgrundade beslut utifrån tillgänglig forskning och beprövad erfarenhet.

Källor: Skolverket (2020a), *Att ställa frågor och söka svar – samarbete för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*; Skolforskningsinstitutet (2019), *Nyckelbegrepp*.

Det här visar granskningen

Granskningens iakttagelser är uppdelade i tre avsnitt, ett per frågeställning. Den första frågeställningen fokuserar på huvudmannens arbete gentemot sina rektorer och skolor. Den andra frågeställningen fokuserar på kvaliteten i huvudmannens arbete för att säkerställa att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i huvudmannens eget utvecklingsarbete. Den tredje frågeställningen fokuserar på kvaliteten i huvudmannens arbetsprocesser för att skolpersonalens erfarenheter ska kunna tillvaratas och utvecklas så att de blir beprövade. Sammantaget svarar dessa tre frågeställningar på uppdraget om hur granskade huvudmän säkerställer en utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Granskningens kvalitetskriterier för hög kvalitet framgår av bilaga 1.

Resultaten avser de 30 granskade huvudmännens arbete och ger inte en nationell bild av kvaliteten i detta arbete.

Många av de 30 granskade huvudmännen behöver utveckla arbetet

Skolinspektionens samlade bedömning är att hos 21 av 30 huvudmän är inte kvaliteten i arbetet tillräckligt hög för att säkerställa att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. 9 huvudmän har bedömts ha hög kvalitet i sitt arbete på granskningsområdet och 20 huvudmän har ett arbete där det saknas viktiga aspekter för ett arbete av hög kvalitet. Hos 1 huvudman har kvaliteten bedömts vara låg inom granskningens samtliga tre frågeställningar.

Bland de 30 granskade verksamheterna är det vanligt att huvudmännen har ett behov av att utveckla arbetet med att säkerställa att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i sina skolor. Merparten av huvudmännen säkerställer dock att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i det egna arbetet med att utveckla utbildningen. Knappt hälften av huvudmännen behöver utveckla arbetet med att säkerställa att beprövad erfarenhet utvecklas och tillvaratas i utbildningen.

Nedanstående avsnitt redovisar granskningens resultat per frågeställning och innehåller exempel både på arbete som bedömts ha låg respektive hög kvalitet, och beskrivningar av utvecklingsområden.

Huvudmannens arbete med att säkerställa vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i skolorna

Den första frågeställningen som Skolinspektionen har besvarat handlar om arbetet med att säkerställa att utbildningen vid huvudmannens skolor vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Här granskas kvaliteten i hur huvudmannen organiserar för att skolorna ska ha tillgång till vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet samt stödfunktioner för detta hos huvudmannen. Andra delar som granskats är kvaliteten i hur huvudmannen säkerställer samverkan med exempelvis lärosäten, andra huvudmän och mellan rektorer för att utveckla utbildningen på vetenskaplig grund och utifrån beprövad erfarenhet. Vidare granskas kvaliteten i hur huvudmannen följer upp utbildningen vad gäller både innehåll och metoder vid skolorna så att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

På 17 av 30 skolor bedömer Skolinspektionen att granskade huvudmän inte fullt ut säkerställer en utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet på sina skolor. Av dessa bedöms 1 huvudman i låg utsträckning bedriva ett sådant arbete. 16 bedöms i flera delar ha ett sådant arbete, men utvecklingsområden finns. Resterande 13 huvudmän bedöms i hög utsträckning säkerställa att utbildningen i huvudmannens skolor vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Bland de 30 huvudmännen i granskningen är det fler av dem som granskats med avseende på arbetet med gymnasieskolor än dem som granskats avseende arbetet med grundskolor som har utvecklingsbehov.

Hälften av de 30 huvudmännen behöver utveckla kvaliteten i sitt stöd till sina skolor

Hälften av de 30 huvudmän som ingår i granskningen har inte en i alla delar tydlig organisation med en känd ansvarsfördelning för att stötta sina skolor med att arbeta med en utbildning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det är mer förekommande att huvudmän med gymnasieskolor än huvudmän med grundskolor behöver utveckla sitt arbete i denna del.

Bland dem som behöver utveckla sitt arbete finns huvudmän med otydlig organisation för att ge skolorna stöd

Vi har granskat hur huvudmannen organiserar sin verksamhet för att utbildningen i huvudmannens skolor ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För hög kvalitet vill vi se att det finns tydligt kommunicerade uppdrag, roller och förväntningar på detta område. I granskningen finns huvudmän där kvaliteten i arbetet inte är tillräckligt hög. Det finns exempelvis huvudmän som vi bedömer har en otydlig ansvarsfördelning för arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Otydligheten riskerar att leda till att styrningen mellan olika

nivåer inte fungerar fullt ut. I stället för en tydlig organisation, med klara ansvar, präglas dessa huvudmän ofta av en hög grad av tillit. Det kan innebära att huvudmannen utgår från att rektorer och förstelärare bedriver ett arbete som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, utan att detta tydligt uttrycks i uppdrag, förväntningar eller roller.

I granskningen ser vi att vissa huvudmän motiverar en begränsad eller otydlig stödorganisation med att det är tillräckligt att såväl lärare som rektorer har utbildning för sitt uppdrag, vilket i sig får utgöra en garanti för att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Det finns också exempel på huvudmän som utgår från att skolornas utvecklingsarbeten utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet utan att ta reda på om det verkligen förhåller sig så. Dessa huvudmän följer inte upp hur arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet sker på skolorna och har inte heller organiserat sin verksamhet för att stötta skolornas arbete på området. Vissa av dessa huvudmän motiverar en svag uppföljning och stöd utifrån att de vill undvika att lägga sig i rektorns inre organisation eller undvika att detaljstyra rektorerna. Det verkar särskilt gälla i relation till skolornas arbete med att utveckla och tillvarata beprövad erfarenhet.

Ett par av granskningens största huvudmän har inte fullt ut lyckats förankra sin stödorganisation bland skolorna. Hos dessa huvudmän finns stöd för skolorna i form av exempelvis forsknings- och utvecklingsenheter, plattformar för praktisk forskning och dylikt, men dessa huvudmän tenderar att ha utmaningar med att nå ut i hela organisationen. För skolor hos dessa större huvudmän verkar tillgången till stöd försvåras av att förfrågningar från skolor eller lärare måste gå genom flera organisatoriska nivåer.

Olika sätt att organisera stöd och styrning kan ge arbete av hög kvalitet

Av granskade huvudmän som har en stödjande organisation av hög kvalitet kan organiseringen se olika ut. Vissa gemensamma drag, som exempelvis att stödet uppfattas likadant av alla nivåer i organisationen, syns dock. En gemensam faktor för dessa huvudmän är också att de har tydliga uppdrags- och ansvarsbeskrivningar inom det granskade området. Det gör det tydligt vem i huvudmannens organisation som har ansvar för vad i arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det kan exempelvis handla om att huvudmannen har formulerat uppdrag för centralt placerade skolutvecklare att utifrån vetenskaplig grund utveckla undervisningen i specifika ämnen, samt att dessa funktioner är kända på skolorna.

Det finns även exempel på att huvudmannens tydlighet i den egna stödorganisationen återfinns och speglas på skolorna. Roller och ansvar är tydliga även där. Dessa huvudmän har också ofta en uttalad och uttryckt förväntan på rektorerna om att dessa ska leda arbetet utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Skolinspektionen ser exempel på olika former av styrning hos huvudmännen. Vissa huvudmän arbetar med central styrning, medan andra huvudmän har en mer decentraliserad organisation. Vi ser i granskningen inget mönster mellan valet av styrningsmodell och vår bedömning av arbetets kvalitet.

En huvudman, som har ett arbete av hög kvalitet, erbjuder riktat stöd och tar ansvar för kvaliteten i utvecklingsarbetet utifrån de utvecklingsbehov som skolorna själva identifierat. Det sker bland annat genom att huvudmannen ordnar olika kompetensutvecklande insatser, bestämmer forskningsbaserade texter och värderar och väljer eventuella forskare om sådana ska involveras i utvecklingsinsatserna. Granskningen rymmer också huvudmän med en stark central styrning, som exempelvis beskriver hur forskare som skolorna velat anlita har valts bort av huvudmannen och vilka resonemang som har legat till grund för detta. Bland dessa huvudmän finns exempel på att det kan uppstå behov av att bromsa rektorer och lärare som blivit intresserade av sådant som saknar vetenskapligt stöd och att huvudmännen har en organisation för att möta detta. Det finns också exempel på att huvudmän har tydliggjort att rektorerna ska sprida ett vetenskapligt förhållningssätt till lärarna. Konkret kan det ta sig uttryck i att huvudmannen bestämt att frågor om forskningslitteracitet ska ställas vid anställningsintervjuer.

Det finns också huvudmän som arbetar med ett mer decentraliserat ansvar och på ett tydligt sätt använder rektorerna för att säkerställa att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Här är det vanligt att rektorerna har ett definierat uppdrag i huvudmannens organisation för arbetet, och att huvudmannen arbetar nära rektorerna. Det finns också exempel på att det i rektorernas uppdragsbeskrivning är tydliggjort att rektorerna ska säkerställa att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Flera huvudmän har också olika forum för att samla rektorerna så att dessa blir involverade i huvudmannens arbete med att utveckla utbildningen.

Hos en av huvudmännen med ett arbete av hög kvalitet är det huvudmannen som beslutar om skolgemensamma utvecklingsarbeten, medan det är rektorernas ansvar att utifrån den egna skolans behov leda dem på respektive skola.

Tjänstemän med forskarbakgrund är ett exempel på hur huvudmän stärker forskningslitteraciteten

Av granskningen framgår att flera huvudmän har gjort satsningar på att bygga upp forskningslitteraciteten i sin organisation. Detta sker i flera fall genom att huvudmannen anställer tjänstemän med forskarbakgrund och att huvudmannen organiserar arbetet på ett sådant sätt att denna kompetens tas till vara. I granskningen ser vi att huvudmän med tillgång till sådan kompetens ofta har hög kvalitet i stödet till skolorna i deras arbete med att utveckla utbildningen på vetenskaplig grund. En del huvudmän har

tjänstemän på förvaltningen, eller lärare, som har del av sin tjänst vid ett universitet eller en högskola. Det är ett sätt att få tillgång till resultat av forskning och kan leda till ökad forskningslitteracitet i organisationen.

Flera huvudmän behöver stärka arbetet med forskningsspridning

Vi har sett att ungefär hälften av huvudmännen behöver stärka sitt arbete med att bevaka, inhämta och kommunicera forskning. Det är vidare vanligt att dialog med rektor om skolans behov av stöd är otillräcklig.

Det är svårt att tala om tydliga mönster eftersom urvalet är begränsat. Det är dock några fler huvudmän som granskats med avseende på arbetet med grundskolor som bedömts ha hög kvalitet i arbetet med detta.

I granskningen framkommer dock att vissa huvudmän inte har klargjort ansvaret tillräckligt tydligt när det gäller forskningsspridning inom organisationen. Huvudmän som behöver utveckla arbetet med detta behöver synliggöra vilka kanaler och vilket stöd som finns för att skolorna ska kunna ta del av vetenskapligt grundad kunskap. Vidare finns exempel på huvudmän som ger lärare med utvecklingsuppdrag eller rektorer tillgång till sådan kunskap, men där det saknas en systematik som säkerställer att den sprids i hela organisationen. Granskningen visar också att vissa huvudmän saknar ett systematiskt arbete för att bevaka forskning samt strukturer för att förmedla forskningsinformation till personalen, och i stället lägger detta ansvar på den enskilda läraren.

I granskningen har vi sett att huvudmannens kunskapsspridning som rör beprövad erfarenhet förekommer i betydligt mindre omfattning än kunskapsspridning om forskning.

Huvudmän som bedriver ett arbete med att bevaka och inhämta forskning som vi bedömt är av hög kvalitet har sett till att det är tydligt vem eller vilken roll i organisationen som har ansvar för detta. Exempelvis har en huvudman gett skolcheferna i uppdrag att bevaka information om forskning och beprövad erfarenhet genom att följa en nyhetssida för omvärldsbevakning på skolområdet, ta del av nyhetsbrev från ett fristående forskningsinstitut och att följa skollidarutbildningar. Skolcheferna inhämtar också kunskap om aktuell forskning genom de utvecklingsprojekt som huvudmannen bedriver tillsammans med lärosäten.

I granskningen har vi sett att forskningsspridning exempelvis sker genom information på intranät, som innehåll i huvudmannens nyhetsbrev eller genom prenumerationer på externt material. Huvudmän vars arbete med att bevaka och sprida forskning bedöms hålla hög kvalitet tar också ansvar för att sortera, värdera, uppdatera och gallra informationen så att den fungerar som ett relevant stöd till skolorna.

Kvaliteten i arbetet med att följa upp vetenskaplig grund i utbildningen varierar mellan huvudmännen

Skolinspektionen bedömer att hälften av de granskade huvudmännen systematiskt och kontinuerligt följer upp att utbildningens innehåll och metoder vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det omfattar även perspektivet att utbildningen på huvudmannens skolor inte står i strid med vetenskapligt grundad kunskap. Det är något vanligare att arbetet hos de 15 huvudmännen med grundskola bedöms hålla en hög kvalitet än arbetet hos de 15 huvudmännen med gymnasieskola.

Exempel på uppföljningsarbete som bedömts inte vara av tillräcklig kvalitet är att frågor om vetenskaplig grund inte uppmärksammas i det systematiska kvalitetsarbetet, vid kvalitetsdialoger och i andra underlag för uppföljning. Det finns huvudmän som menar att ansvaret för uppföljning utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet snarare ligger på skol- eller enskild lärarnivå än hos huvudmannen.

De huvudmän som bedöms ha hög kvalitet i det uppföljande arbetet har vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som ett tydligt perspektiv i sitt systematiska kvalitetsarbete. Det kan till exempel ta sig uttryck i att på olika nivåer i huvudmannens organisation dokumentera och beskriva utvecklingsinsatser och kollegialt lärande, vilket också innebär att beskriva val av metoder och vilken vetenskaplig grund arbetet vilar på. Även vid dessa huvudmäns kvalitetsdialoger med skolorna utgör frågor om den vetenskapliga grunden ett uttalat inslag.

Skolinspektionen ser också att uppföljning av vetenskaplig grund i utbildningens innehåll och metoder kan ta sig uttryck genom att frågor om detta finns med i underlag för medarbetarsamtal för rektorer och lärare. Det är ett sätt att säkerställa ett vetenskapligt förhållningssätt i hela organisationen, ända ut i klassrummen.

Flertalet av de 30 huvudmännen bedriver ett gott samverkansarbete

Nästan två tredjedelar av de 30 huvudmän som ingår i granskningen bedöms ha en aktiv intern eller extern samverkan för att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vi har i fler fall bedömt att samverkansarbetet är av hög kvalitet när det gäller huvudmän med grundskolor än huvudmän med gymnasieskolor.

I granskningen finns huvudmän som bedömts ha låg kvalitet i samverkansarbetet

Det finns enstaka exempel på huvudmän som i låg utsträckning, eller inte alls, organiserar för samverkan mellan huvudmannens rektorer. Bland dessa finns exempel på att rektorerna i avsaknad av organiserad samverkan på eget initiativ samverkar med rektorer från andra huvudmän. Det finns också huvudmän där rektorerna visserligen träffas och utbyter

erfarenheter, men där samverkan inte rör vetenskaplig grund eller beprövad erfarenhet.

I granskningen förekommer även huvudmän som inte samverkar med andra huvudmän eller något lärosäte. Det finns också exempel på en huvudman där potentialen i att personal delvis är verksam vid ett lärosäte inte utnyttjas fullt ut.

Exempel på välutvecklad samverkan kännetecknas av tydlig organisation och medverkan i olika sammanhang

Granskningen visar att nästan alla de granskade huvudmännen har organiserat för samverkan mellan huvudmannens rektorer. Ofta handlar det om att samla rektorerna vid särskilda återkommande träffar, där rektorerna exempelvis läser och diskuterar forskningslitteratur eller diskuterar arbetsätt i relation till litteratur på området.

En majoritet av huvudmännen samverkar också med externa parter. Det är vanligt att huvudmän har samarbeten med universitet och högskolor eller är med i bredare samarbeten där lärosäten och andra huvudmän finns representerade. Ofta handlar det om praktisknära forskningsprojekt, vilka exempelvis äger rum inom ramen för ULF-avtal¹⁵ eller regionala plattformar för praktisknära forskning. Det finns också många exempel på att flera huvudmän samverkar inom samma region. Ibland sker detta inom ramen för RUC (regionala utvecklingscentrum). Det finns också exempel på huvudmän som samverkar genom att de ägs av en koncern där flera enskilda huvudmän ingår.

Vi ser en variation i innehåll och form för huvudmännens samverkan. Den kan förklaras av att huvudmännen identifierat olika utvecklingsbehov och har olika förutsättningar. Vad gäller samverkan med lärosäten ser vi att den ofta sker med lärosäten som huvudmannen sedan tidigare har kontakt med, eller som är belägna i närheten av huvudmannen.

Det är även vanligt att huvudmän utvecklar utbildningen genom direkt samverkan med enskilda forskare. Det kan ske genom enstaka kortare insatser, men också som ett gemensamt arbete över längre tid. Det förekommer också att huvudmän har tjänstemän på förvaltningen, och i vissa fall lärare, som har del av sin tjänst vid ett universitet eller en högskola. Det kan bidra till kontaktytor mot lärosäten och öka möjligheterna för mer omfattande samverkan.

Huvudmäns arbete med att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund

Den andra frågeställningen som Skolinspektionen har besvarat handlar om hur huvudmännen säkerställer att vetenskapligt grundad kunskap och

---

¹⁵ Den nationella försöksverksamheten Utbildning, Lärande, Forskning (ULF) har pågått 2017–2024 och sedan övergått till permanent verksamhet: ULF-avtal: <<https://www.ulfavgal.se/w/ul/om-ulf-avgal/>>. Hämtad 2026-01-21.

beprövad erfarenhet används i huvudmannens eget arbete med att utveckla utbildningen. Denna frågeställning fokuserar på kvaliteten i huvudmannens arbete i den egna verksamheten. Här granskas huvudmannens arbete för att säkerställa att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i huvudmannens egna analyser och beslut om insatser. Av särskild vikt är huvudmannens arbete med att granska, värdera och diskutera forskning och beprövad erfarenhet. Det kan bland annat innebära att huvudmannen utgår från sammanställd forskning där sådan finns. Detta i syfte att de insatser som väljs ska ha en bred vetenskaplig förankring utifrån aktuellt forskningsläge.

Skolinspektionens bedömning är att hos 9 av 30 huvudmän är kvaliteten i arbetet inte tillräckligt hög för att säkerställa att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i huvudmannens eget arbete med att utveckla utbildningen. Av dessa bedöms 2 huvudmän i låg utsträckning bedriva ett sådant arbete. 7 bedöms i flera delar ha ett sådant arbete men utvecklingsområden finns. 21 huvudmän bedöms i hög utsträckning säkerställa att utbildningen utvecklas utifrån vetenskapligt grundad kunskap. Det är mer förekommande att huvudmän med gymnasieskolor än huvudmän med grundskolor behöver utveckla sitt arbete med att säkerställa att vetenskapligt grundad kunskap används i arbetet med att utveckla utbildningen.

Huvudmän som behöver utveckla sitt arbete saknar ibland ett kritiskt förhållningssätt vid val av insatser

I arbetet med att systematiskt söka och använda vetenskapligt grundad kunskap i analyser och beslut om insatser är det ungefär en tredjedel av huvudmännen som inte i tillräcklig utsträckning bedömts ha ett kritiskt förhållningssätt. Bland dessa huvudmän ser vi exempel på att huvudmännen utgår från att olika färdigpaketerade upplägg och modeller är grundade i vetenskap utan att försäkra sig om att det verkligen förhåller sig så.

Det finns även huvudmän som söker efter forskning som stödjer och bekräftar hur de bedriver utbildning och de arbetssätt som huvudmannen redan använder. Exempelvis har en huvudman i såväl valet av modell som i det fortsatta utvecklingsarbetet främst utgått från forskning som bekräftar den valda inriktningen, utan att i motsvarande grad beakta forskning som erbjuder alternativa eller kritiska perspektiv.

Granskningen ger också exempel på att flera huvudmän som arbetar med samma typ av områden i sitt utvecklingsarbete utgår från samma forskare och deras publikationer. Det behöver i sig inte utgöra ett problem. I granskningen finns exempel på att personer som är tongivande inom vissa frågor kan uppfattas som forskare av huvudmännen trots att de inte är det. Huvudmän kan ta för givet att det som dessa förmedlar bygger på vetenskaplig grund, utan att försäkra sig om att det är så.

Pedagogiska koncept kan begränsa kritisk prövning

I granskningen har Skolinspektionen tagit reda på om huvudmännen har någon särskild profil eller pedagogiskt koncept för sina verksamheter.¹⁶ Vid granskning av dessa huvudmän har detta utgjort en av flera utgångspunkter. Vi har inte bedömt konceptens vetenskapliga grund eller innehåll. Det Skolinspektionen har bedömt är om huvudmännen i arbetet med att utveckla utbildningen har tillämpat ett kritiskt förhållningssätt, där forskning granskas, värderas och diskuteras i syfte att säkerställa att de insatser som väljs har en tydlig förankring i vetenskapligt grundad kunskap eller beprövad erfarenhet.

I granskningen finns exempel på huvudmän vars pedagogiska koncept influerats av en enskild forskares metod. I valet av en sådan metod har exempelvis en huvudman inte övervägt andra alternativ och har inte heller tagit del av forskning som utmanar eller kritiserar metoden.

Ytterligare ett exempel är en huvudman vars pedagogiska modell har utvecklats med inspiration från ett amerikanskt lärosäte och delvis bygger på ämnesövergripande metoder. Valet av detta lärosäte föregicks av att huvudmannen tidigare hade samarbetat med andra lärosäten. Dock valde huvudmannen att samverka med lärosätet i fråga eftersom de hade utvecklat en modell som bekräftade huvudmannens önskan om att arbeta mer ämnesövergripande. Skolinspektionen har bedömt att den här huvudmannens arbete med att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund i detta avseende håller låg kvalitet, eftersom huvudmannen i såväl valet av modell som i arbetet med att vidareutveckla den i första hand har utgått från sådan forskning som bekräftar den valda inriktningen och inte vägt in sådan forskning som erbjuder andra eller kritiska perspektiv.

Granskningen rymmer också exempel på huvudmän som uppger att de byggt sitt pedagogiska koncept kring en viss pedagogisk idé eller vissa kärnvärden, vilka sedan inte förändrats över tid annat än utifrån exempelvis förändringar i läroplanen.

Bland de huvudmän som uppger att de har en särskild profil eller ett pedagogiskt koncept ser vi också exempel på dem som vi bedömer bedriver ett arbete av hög kvalitet. Dessa utvecklar och förändrar utbildningen och det pedagogiska konceptet utifrån ett systematiskt kvalitetsarbete som vilar på vetenskaplig grund. Exempelvis har en huvudman inrättat ett vetenskapligt råd som hjälper till genom att tillhandahålla en bredd av forskning som belyser olika perspektiv på de utvecklingsbehov som huvudmannen har initierat. Denna huvudman uppger att man också har genomfört förändringar av sin verksamhet utifrån stöd från det vetenskapliga rådet.

---

¹⁶ I granskningen används begreppet *pedagogiskt koncept* brett och rymmer både välkända koncept, som Montessori, och koncept eller modeller som utvecklats mer lokalt, exempelvis av en huvudman. Se exempelvis: Skolverket (2024), s. 9.

Huvudmän som bedöms ha hög kvalitet anlägger ett kritiskt förhållningssätt

Huvudmän vars arbete Skolinspektionen bedömer är av god kvalitet bedriver ett systematiskt arbete med att söka och använda vetenskapligt grundad kunskap i analyser och beslut om insatser. I arbetet tillämpas ett kritiskt förhållningssätt, där forskning granskas, värderas och diskuteras i syfte att säkerställa att de insatser som väljs har en tydlig förankring i vetenskapligt grundad kunskap. En av utgångspunkterna i granskningen var att det finns risk att metoder och innehåll med svag, ensidig eller obefintlig vetenskaplig grund används på ett okritiskt sätt. Granskningen visar dock att de flesta av huvudmännen intar ett kritiskt förhållningssätt i förhållande till exempelvis trender och fristående föreläsare.

Välfungerande arbete med att utveckla utbildningen – riktade roller samt tydlig struktur och systematik

Granskningen innehåller flera exempel på huvudmän som har inrättat funktioner och anställt personal med särskilda utvecklingsuppdrag kopplat till huvudmannens arbete med vetenskaplig grund. En huvudman har exempelvis tillsatt skolformsspecifika kvalitetsutvecklare för att fokusera på vetenskaplig grund i utvecklingsarbetet. Det är tydligt att kvalitetsutvecklarna hos den här huvudmannen även arbetar nära skolorna och på så sätt utgör en länk mellan huvudman och skola. Den här huvudmannen har också en tydlig och välkänd struktur för sitt utvecklingsarbete.

Ett annat exempel är en huvudman som har ett stort antal pågående utvecklingsinsatser där flertalet är tydligt forskningsbaserade. Huvudmannens utvecklingsenhet tar fram insatser utifrån behov och med utgångspunkt i litteraturöversikter eller sin särskilda kompetens inom olika områden. Vissa anställda har koppling till universitet. I intervjuerna med Skolinspektionen kan representanter för huvudmannen resonera kring och motivera de val de gjort av föreläsare, forskare och metoder utifrån vetenskaplig grund.

Huvudmäns arbete med att tillvarata och utveckla beprövad erfarenhet

Den tredje frågeställningen som Skolinspektionen har besvarat handlar om huvudmännens arbete med att säkerställa att beprövad erfarenhet tillvaratas och utvecklas i utbildningen. Denna frågeställning fokuserar på kvaliteten i huvudmannens arbete för att skolpersonalens erfarenheter ska kunna tillvaratas och utvecklas så att de blir beprövade. Detta i syfte att utbildningen ska kunna vila även på beprövad erfarenhet. I arbetsprocessen för att utveckla beprövad erfarenhet ingår strukturerad prövning, kollegialt erfarenhetsutbyte bland flera personer, dokumentation och kritisk granskning.

Skolinspektionens bedömning är att hos 13 av 30 huvudmän är kvaliteten i arbetet inte tillräckligt hög för att säkerställa att beprövad erfarenhet tillvaratas och utvecklas i utbildningen. Av dessa bedöms 3 huvudmän i låg utsträckning bedriva ett sådant arbete. 10 bedöms i flera delar ha ett sådant arbete, men utvecklingsområden finns. 17 huvudmän bedöms i hög utsträckning säkerställa att beprövad erfarenhet tillvaratas och utvecklas. Bland de 30 huvudmän som granskningen omfattar ser vi att det är fler huvudmän med grundskolor som utvecklar sitt arbete med att säkerställa att beprövad erfarenhet tillvaratas och utvecklas i utbildningen, än huvudmän med gymnasieskolor.

Huvudmän som inte bedöms ha hög kvalitet i arbetet saknar ibland delar av processen för att utveckla beprövad erfarenhet

För att utveckla beprövad erfarenhet behöver det finnas en tydlig arbetsprocess. Denna omfattar strukturerad prövning av erfarenheter, exempelvis olika arbetssätt, samt att erfarenheterna delas i kollegiala sammanhang. Vidare ingår dokumentation och gemensam kritisk granskning.

Hos de huvudmän som bedömts ha lägre kvalitet i sitt arbete är delar av arbetsprocessen inte tillräckligt stark. Det handlar ofta om avsaknad av dokumentation. Huvudmännen saknar i de här fallen tillräckligt utvecklade system för att tillvarata erfarenheter från skolorna. Det är också vanligt att dessa huvudmän uppger att arbetet med beprövad erfarenhet är de enskilda rektorernas ansvar. Därmed tar de inte ansvar för att organisera och skapa strukturer så att erfarenheter har förutsättningar att bli beprövade, utvecklas och tillvaratas.

Det finns också exempel där arbetet drivs av ett fåtal enskilda medarbetare men där organisation och systematik saknas, vilket gör arbetet sårbart och alltför personberoende. Hos en huvudman försiggår en del kollegialt samarbete på skolenheterna, men det sker utifrån lärares egna initiativ. Huvudmannen har i det här fallet i låg grad skapat strukturer för att skolpersonalens praktiska erfarenheter ska kunna tillvaratas och utvecklas till beprövad erfarenhet över tid. Risken är att erfarenheter som individuella lärare eller grupper av lärare har, går förlorade för organisationen eftersom system saknas för att bepröva och omhänderta dessa.

Hos huvudmän med hög kvalitet i arbetet med beprövad erfarenhet ingår dokumentation i arbetsprocessen

Något fler än hälften av de 30 granskade huvudmännen organiserar strukturer för skolornas arbete med att utveckla och tillvarata beprövad erfarenhet. Utmärkande för dessa huvudmän är att de skapar tydliga och kända ramar för strukturerad prövning och kollegialt erfarenhetsutbyte bland flera personer. Ett exempel är en huvudman som organiserar forum för både rektorer och lärare, där man arbetar systematiskt och strukturerat

med att dela erfarenheter och utveckla utbildningen. Lärarna på samtliga av huvudmannens skolor har så kallad "lärteamstid" under två timmar per vecka. För att möjliggöra samverkan mellan skolor och skolövergripande utvecklingsarbeten, är lärteamstiden schemalagd parallellt för samtliga skolor. I den struktur som huvudmannen skapat för arbetet i teamen har huvudmannen tydliggjort att arbetet bland annat ska omfatta diskussion, prövning i klassrummen och kritisk granskning. I teamen arbetar lärarna med olika projekt ägnade att utveckla undervisningen. Det är både projekt som initieras av huvudmannen som ett resultat av verksamhetsövergripande behov, och projekt som leds av förstelärarna utifrån utvecklingsbehov på vissa skolor eller inom vissa ämnen.

Hos huvudmän som bedriver ett arbete som Skolinspektionen bedömer håller en hög kvalitet ingår även att dokumentera den beprövade erfarenheten. Ett exempel på sådant arbete av hög kvalitet finns hos en huvudman som skapat strukturer för att dokumentera och tillgängliggöra beprövad erfarenhet från skolorna. Det sker bland annat genom inspelade föreläsningar där lärare delar sina erfarenheter vilka tillgängliggörs digitalt, samt genom en återkommande mäsas där alla huvudmannens skolor deltar och kunskap och erfarenheter sprids.

Det finns också huvudmän som har tillsatt centrala funktioner som deltar i skolornas arbete med att utveckla beprövad erfarenhet. Dessa kan exempelvis bidra med forskningsperspektiv. Det finns även huvudmän som ger förstelärare uppdrag som är riktade mot att säkerställa att beprövad erfarenhet utvecklas och tas tillvara. Utöver att organisera så att det finns förutsättningar för att arbeta med beprövad erfarenhet, har flera huvudmän även tydliga och kommunicerade förväntningar på skolornas arbete med beprövad erfarenhet.

Granskningen visar att det finns såväl mindre som större huvudmän som utvecklar och tillvaratar beprövad erfarenhet. Det finns exempel på större huvudmän som möter de eventuella utmaningar som en stor och utspridd organisation kan innebära med en tydlig organisation, och genom att prioritera arbetet med att utveckla och tillvarata beprövad erfarenhet.

Huvudmän utvecklar beprövad erfarenhet genom kollegialt lärande

Av granskningen framgår att en stor del av huvudmännen använder sig av kollegialt lärande som ett verktyg för att utveckla beprövad erfarenhet. Skolverket anger att kollegialt lärande är ett samlingsbegrepp för olika former av ett strukturerat gemensamt arbete där kollegor gemensamt utvecklar kunskap. Kollegialt lärande, anger Skolverket, handlar om att lära av egna och andras erfarenheter samt genom att tillvarata befintlig kunskap, som forskning.¹⁷

---

¹⁷ Skolverket (2025), Kollegialt lärande <<https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/det-har-ar-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/kollegialt-larande>>. Hämtad 2026-01-21.

Många huvudmän beskriver att de utvecklar beprövad erfarenhet genom kollegialt lärande, och ibland använder huvudmännen kollegialt lärande och beprövad erfarenhet synonymt. Kollegialt lärande som metod eller process ingår bland annat i kompetensutvecklingsinsatser som Skolverket tagit fram, exempelvis Läslyftet. Vid intervjuerna framgår att huvudmän fångat upp metoden från dessa satsningar, från Skolverket eller Specialpedagogiska skolmyndigheten och i några fall från rektorsprogrammet eller skolchefsutbildningen. I flera fall har vi bedömt att kollegialt lärande inte i sig är tillräckligt för att utveckla beprövad erfarenhet. Ett exempel är en huvudman där det varierar mellan olika arbets- och ämneslag i vilken utsträckning det dokumenterade arbetet kan användas för att bidra till att det kollegiala lärandet utvecklas till beprövad erfarenhet över tid, eftersom huvudmannen inte har skapat tydliga strukturer för hur detta ska ske.

Huvudmän med yrkesprogram har ofta ett utvecklat arbete med beprövad erfarenhet

I granskningen finns några huvudmän som har gymnasieskolor med yrkesprogram. Våra bedömningar av huvudmännens arbete med beprövad erfarenhet visar att det ofta är mer utvecklat när det gäller yrkesprogram än studieförberedande program. I intervjuer förklaras detta med att det är en högre andel lärare utan lärarutbildning inom dessa program, som därmed har ett större behov av kollegialt stöd.

Huvudmän anger också att det kan vara svårare att hitta vetenskapligt stöd för att utveckla undervisningen i dessa ämnen, vilket gör att den beprövade erfarenheten blir särskilt viktig.

Av intervjuerna framgår även att branschorganisationer har ett inflytande över utbildningen. Det sker exempelvis genom kompetensutveckling, arbetsplatsförlagt lärande (APL), samverkan i branschråd och genom huvudmännens lyhörddhet för branschen. En huvudman anger exempelvis att utvecklingsarbetet på yrkesprogrammen ofta utgår från behov som branschen uttrycker och att utvecklingsarbetet därmed handlar mer om beprövad erfarenhet än om vetenskaplig grund och forskning.

Övriga iakttagelser om hur huvudmännen arbetar med att säkerställa vetenskaplig grund i utbildningen

I detta avsnitt ges en sammanfattande beskrivning av övriga iakttagelser som har framkommit genom denna granskning om hur huvudmännen arbetar med att säkerställa vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i utbildningen. Underlaget för iakttagelserna utgörs av skriftliga underlag som huvudmännen skickat in och det som framkommit i intervjuerna.

Lärare med karriärtjänster har ofta stort ansvar för arbetet med vetenskaplig grund men uppger att de inte alltid har tillräckliga förutsättningar

Vid intervjuerna framkommer att lärare med karriärtjänster¹⁸ ofta har roller i skolornas eller huvudmannens utvecklingsorganisation. Det finns exempel på att huvudmän använder sådana tjänster i det centrala utvecklingsarbetet, samtidigt som lärarna huvudsakligen tjänstgör på en skola.

Huvudmän kan uttrycka höga förväntningar på lärare med karriärtjänster samtidigt som det finns exempel från intervjuerna där det framgår att det är osäkert om de har tillräckliga förutsättningar för att leva upp till dessa förväntningar. Vid en huvudman framkommer det i intervjuerna att den kvalitetsutvecklare som bland annat har i uppdrag att stötta lärare med karriärtjänster inte är känd av dessa. Vid intervjuerna framkommer att lärare med karriärtjänster generellt sett har en hög medvetenhet om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Strävan att ligga i framkant kan ske på bekostnad av utbildning på vetenskaplig grund

I intervjuer och skriftliga inskickade underlag framkommer att flera huvudmän beskriver en ambition att ligga i framkant i sitt utvecklingsarbete, ofta med fokus på digitalisering, AI och att "framtidssäkra" eleverna samt utveckla generella förmågor.¹⁹ Intervjuerna visar att arbetet ibland sker utan tydlig hänvisning till vetenskaplig grund eller beprövad erfarenhet. Det kan också handla om interna styrdokument utan forskningsreferenser eller omvärldsbevakning som i hög grad präglas av inspiration och innovation snarare än systematisk kunskapsinhämtning. Vidare framgår att vissa huvudmän, utifrån detta perspektiv, prövar nya arbetssätt i verksamheten. Exempel finns också på nära samarbeten med enskilda leverantörer inom exempelvis utbildningsteknologi.

Samtidigt visar intervjuerna att andra huvudmän kombinerar ambitionen att ligga i framkant med strukturerade arbetssätt, exempelvis genom att söka stöd i forskning via samarbeten med lärosäten eller statliga myndigheter, som Rise.

Skolmyndigheternas stödjande material används i stor utsträckning

Granskningen visar på en variation av underlag i huvudmännens utvecklingsarbete. Det finns några exempel på huvudmän som medvetet använder sammanställd forskning och utgår från en bred vetenskaplig grund i sitt utvecklingsarbete. Skolinspektionen ser vidare att det bland de granskade huvudmännen finns en övergripande tendens att i högre grad

---

¹⁸ Prop. 2012/13:136 och SFS 2019:1288.

¹⁹ Exempelvis 21st Century skills.

använda praktikernära litteratur än primärforskning. Användningen av engelskspråkigt material i utvecklingsarbetet är begränsad. I granskningen har vi dock inte värderat vilken typ av eller själva innehållet i de material huvudmännen använder i arbetet med att utveckla utbildningen.

Det finns många exempel på att skolmyndigheternas stödjande material är centralt i utvecklingsarbetet. Vid två av tre verksamhetsbesök framkommer att huvudmännen använder sig av material från Skolverket. Även material från SPSM och Skolinspektionen nämns ofta vid intervjuerna. Ungefär en fjärdedel av de granskade huvudmännen anger att de använder sig av det nationella kvalitetssystem (NKS) som Skolverket tagit fram.²⁰ Skolforskningsinstitutets material nämns i mindre omfattning.

Oavsett huvudmännens storlek används material från skolmyndigheterna i stor utsträckning. Särskilt vanligt är det att mindre huvudmän använder myndighetsmaterial. Huvudmännen förklarar ofta detta med att de saknar egna resurser för att ta fram material, söka och kritiskt granska forskning samt organisera utvecklingsinsatser utifrån vetenskaplig grund. De menar också att de genom att använda material från skolmyndigheterna säkerställer att de lever upp till skollagens krav om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. De utgår från att material från myndigheter håller hög kvalitet och är kvalitetssäkrat.

---

²⁰ Skolverket. Systematiskt kvalitetsarbete 20 februari 2026 < <https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/styrning-och-kvalitetsarbete/systematiskt-kvalitetsarbete#h-Detnationellakvalitetssystemetstarkerstodierochunderlattarekvalitetsarbetet>>. Hämtad 2026-03-17.

Avslutande diskussion

För att ge eleverna bästa möjliga förutsättningar för bildning, tänkande och kunskapsutveckling ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Detta är en viktig del i att säkerställa en likvärdig utbildning av hög kvalitet som ger varje elev möjlighet att nå så långt som möjligt.

I regleringsbrevet för 2025 fick Skolinspektionen i uppdrag att granska hur huvudmän arbetar med att säkerställa att utbildningen inom grund- och gymnasieskolan vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att besvara uppdraget har myndigheten granskat kvaliteten i detta arbete hos 30 huvudmän. Granskningen omfattar i vilken utsträckning huvudmannen säkerställer att utbildningen i de egna skolorna och i huvudmannens eget utvecklingsarbete vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Granskningen har även omfattat i vilken utsträckning beprövad erfarenhet utvecklas och tillvaratas i utbildningen.

I följande avsnitt diskuteras granskningens viktigaste iakttagelser.

Hos huvudmännen finns en bredd av olika sätt att arbeta utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

I granskningen ser vi att huvudmännen arbetar utifrån sitt ansvar att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och att de på olika sätt fångat upp denna fråga i sitt arbete. Samtidigt bedrivs arbetet på olika sätt och fokuserar på olika frågor. Begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet saknar definitioner i regleringen, och de statliga myndigheternas definitioner är vida. Detta ger ett stort tolkningsutrymme som kan bidra till variationen i hur huvudmännens arbete bedrivs.

Granskningen visar att huvudmännen organiserar sitt stöd till skolorna, vad gäller vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, på skilda sätt utan att det behöver påverka kvaliteten. De huvudmän vi bedömt bedriver ett arbete av hög kvalitet organiserar arbetet olika. Det finns exempelvis huvudmän som organiserar för att arbeta nära skolorna och som i stor utsträckning kontrollerar och styr arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det finns även huvudmän som har en mer decentraliserad organisation där rektorn har ett större mandat och där huvudmannens stöd finns att tillgå.

Granskningen visar också en bredd när det gäller huvudmännens eget arbete med att använda vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet för att utveckla utbildningen. Det gäller både huvudmännens val av utvecklingsarbeten och vilka material, samarbeten och andra resurser som används i arbetet.

Granskningens urval är begränsat till 30 huvudmän och därför går det inte att uttala sig om hur det ser ut i svenska skolor generellt. Vi ser en bredd av exempel på huvudmän som bedriver ett arbete av god kvalitet. Bland dem finns både mindre och större huvudmän som bedriver ett arbete av såväl låg som hög kvalitet.

Risk för att huvudmännen inte ger tillräckligt stöd till sina skolor

Fler huvudmän har bedömts ha hög kvalitet i sitt arbete med att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet än vad gäller arbetet med att säkerställa att utbildningen vid de egna skolorna vilar på sådan grund.

Det räcker inte att huvudmannen har god kännedom om forskningsresultat. Om organisation och struktur för samverkan mellan huvudmannen och huvudmannens skolor inte är tillräckligt etablerad, finns risk för att kunskap inte sprids mellan olika nivåer i organisationen. Det riskerar exempelvis leda till att det arbete huvudmannen bedriver centralt inte når ut i klassrummen.

Huvudmannens ansvar kan inte heller stanna vid tillit till professionen. Tillit behöver kombineras med stöd, uppföljning och kritisk prövning för att säkerställa att utbildningen vid huvudmannens skolor vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Utan dokumentation riskerar beprövad erfarenhet att gå förlorad

Beprövad erfarenhet innebär ett strukturerat arbete över tid för att skolpersonalens praktiska erfarenheter ska kunna tillvaratas och utvecklas till beprövad erfarenhet. Om inte denna kunskap tas tillvara riskerar huvudmannen och huvudmannens skolor att förlora möjligheten att ta del av och använda sig av kunskap som utvecklas vid skolorna. Det kan exempelvis leda till att eleverna vid huvudmannens skolor går miste om effektiva undervisningsmetoder.

När det gäller huvudmännens systematiska arbete för att tillvarata och utveckla skolpersonalens praktiska erfarenheter till beprövad erfarenhet har vi oftare bedömt att huvudmän med gymnasieskolor bedriver ett arbete av hög kvalitet inom detta område. Ett mer utvecklat arbete med beprövad erfarenhet kan eventuellt förklaras av att det inom yrkesprogram och vissa ämnen är en lägre andel behöriga lärare och att det saknas relevant forskning. Då blir den beprövade erfarenheten särskilt viktig. Av intervjuerna framgår också att yrkesprogrammen försöker möta de behov som branschen uttrycker. Det utvecklingsarbete som följer av detta bygger i högre grad på beprövad erfarenhet än på vetenskaplig grund.

Granskningen har inte bedömt arbetet med att utveckla beprövad erfarenhet på skolorna. I intervjuerna framkommer dock att det sker, ofta inom ramen för kollegialt lärande. Flera huvudmän likställer kollegialt

lärande med att utveckla beprövad erfarenhet. Detta arbetssätt kan innebära att viktiga aspekter av beprövad erfarenhet uteblir. Det gäller exempelvis kravet på dokumentation. Utan dokumentation riskerar kunskap som genererats genom att erfarenheter blir beprövade att bli svårtillgänglig för flera lärare, skolor och huvudmän.

Skolinspektionen bedömer att vissa huvudmän i otillräcklig utsträckning tillämpar ett kritiskt förhållningssätt i sitt utvecklingsarbete

I granskningen ingår några huvudmän som drivs utifrån ett pedagogiskt koncept. Skolinspektionen bedömer att det kan finnas en särskild utmaning med att bedriva utbildning utifrån ett koncept samtidigt som skollagen kräver att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att lyckas med detta måste dessa huvudmän regelbundet kritiskt utvärdera sina koncept i förhållande till vad som framkommer av vetenskapligt grundad kunskap, och vara vaksamma på risken för att selektivt välja ut forskning som bekräftar egna uppfattningar.

Granskningen rymmer också några huvudmän som i sitt utvecklingsarbete drivs av att ligga i framkant. Det handlar ofta om olika aspekter av digitalisering, inklusive artificiell intelligens, och idéer om att eleverna behöver utveckla vissa generella förmågor. Det finns stöd för delar av detta i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan, vilka exempelvis anger att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar olika typer av digital kompetens.²¹ I granskningen har vi sett att det finns en risk för att huvudmän inte i tillräcklig utsträckning intar ett kritiskt förhållningssätt till sådana perspektiv och väger dem mot forskning och beprövad erfarenhet.

Om en huvudman drivs av att ligga i framkant kan det leda till att innovation prioriteras framför att utbildningens metoder vilar på vetenskapligt grundad kunskap eller beprövad erfarenhet. Det riskerar elevernas rätt till en utbildning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Därmed riskerar dessa huvudmän att inte heller skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.²² Utifrån ett likvärdighets- och elevperspektiv kan en försiktighetsprincip behöva tillämpas.

Referenser

Bergmark, U. och Hansson, K. (2021). *How Teachers and Principals Enact the Policy of Building Education in Sweden on a Scientific Foundation and Proven Experience: Challenges and Opportunities*. Scandinavian Journal of Educational Research, 65:3, s. 448–467, DOI: <<https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1713883>>.

---

²¹ Lgr 22 Skolans värdegrund och uppdrag och Lgy 25 Skolans värdegrund och uppgifter.

²² Ibid.

Förordning (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion.

Förordning (2014:1578) med instruktion för Skolforskningsinstitutet.

Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

Håkansson, J. och Sundberg, D. (2016). *Utmärkt skolutveckling: Forskning om skolförbättring och måluppfyllelse* (1: a uppl.). Stockholm: Natur och Kultur.

Lärarstiftelsen. Beprovad erfarenhet.
<<https://lararstiftelsen.se/forskning/beprovad-erfarenhet/>>. Hämtad 2026-03-06.

Nordgren, K., Bergh, D., Duek S., Liljekvist, Y., och Jakobsson, M. (2022). *Rektorers uppfattningar om undervisningens villkor och en skola på vetenskaplig grund - En uppföljande enkätstudie till undersökningen Lärares planering och efterarbete av lektioner: Infrastrukturer för kollegialt samarbete och forskningssamverkan*. Karlstad University Press.

Regeringen, pressmeddelande 2025-18-19. *Nu reformeras lärarutbildningen – här är alla förändringar*.
<<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/12/nu-reformeras-lararutbildningen--har-ar-alla-forandringar/>>. Hämtad 2026-02-27.

Regeringsbeslut 2022-06-09. *Uppdrag om ett nationellt professionsprogram*. Dnr U2022/02319.

Regeringsbeslut 2024-06-01. *Ändring av uppdraget om ett nationellt professionsprogram*. dnr. U2021/00472 (delvis), U2023/01870.

Regeringsbeslut 2024-12-19. *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Statens skolinspektion*. Dnr U2023/00710, U2024/02239, U2024/02837 (delvis) med flera.

Regeringens proposition 1992/93:1. *Om universitet och högskolor – frihet för kvalitet*.

Regeringens proposition 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*.

Regeringens proposition 2012/13:136. *Karriärvägar för lärare m.m.*

Regeringens proposition 2024/25:60. *Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta*.

Riksrevisionen (2025). *Utbildning på vetenskaplig grund – otillräckliga insatser för att stödja skolan med kunskap*. Stockholm: Riksrevisionen.

SFS 2019:1288. *Förordning om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare*.

Skollagen (SFS 2010:800).

Skolforskningsinstitutet. *Nyckelbegrepp*. <https://www.skolfi.se/wp-content/uploads/2024/08/Infoblad-2019_nyckelbegrepp.pdf>. Hämtad 2026-04-16.

Skolforskningsinstitutet (2020). *Hur ska man veta vad forskningen säger? Om vetenskaplig kunskap och hur man kan förhålla sig till vetenskapliga resultat*. Solna: Skolforskningsinstitutet.

Skolforskningsinstitutet (2021). *Vad kan skolan lära av hjärnforskning?* Skolforskningsinstitutet fördjupar 2021:01. Solna: Skolforskningsinstitutet.

Skolforskningsinstitutet (2022). *Erfarenheter av att använda forskning för undervisning – tillvägagångssätt, möjligheter och utmaningar*. Skolforskningsinstitutet fördjupar 2022:01. Solna: Skolforskningsinstitutet.

Skolforskningsinstitutet (2024). *Praktiknära skolforskning – resultat och erfarenheter från nio forskningsprojekt*. Skolforskningsinstitutet fördjupar 2024:01. Solna: Skolforskningsinstitutet.

Skolinspektionen (2019). *Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet: Förutsättningar och arbetsformer i grundskolan*. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket. *Systematiskt kvalitetsarbete*. <<https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/styrning-och-kvalitetsarbete/systematiskt-kvalitetsarbete#hDetnationellakvalitetssystemetstarkerstodjierochunderlat tarkvalitetsarbetet>>. Hämtad 2026-03-17.

Skolverket (2020a). *Att ställa frågor och söka svar – samarbete för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*. Stockholm: Elanders Sverige.

Skolverket (2020b). *Kunskapssammanställning om huvudmannens arbete med systematiskt kvalitetsarbete*. Dnr 2019:600.

Skolverket (2021). *Systematiskt kvalitetsarbete hos huvudmän för förskola och grundskola - En nationell kartläggning*. Rapport 2021:5. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2024). *Enskilda huvudmän i grund- och gymnasieskolan*. Rapport 2024:4. Solna: Skolverket.

Skolverket (2025). *Kollegialt lärande*. <<https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/det-har-ar-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/kollegialt-larande>>. Hämtad 2026-01-21.

SOU 2018:19. *Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring*. Betänkande av Utredningen om praktiknära skolforskning i samverkan.

SOU 2025:19. *Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande*. Betänkande av Läroplansutredningen.

Svenska Unescorådet. *Unescos rekommendation om öppen vetenskap*. <<https://unesco.se/unescos-rekommendation-om-oppen-vetenskap/>>
Hämtad 2024-01-27.

ULF-avtal. *Om ULF-avtal*. <<https://www.ulfavtal.se/w/ul/om-ulf-avtal/>>.
Hämtad 2024-01-27.

van Schaik, P., Volman, M., Admiraal, W., och Schenke, W. (2018). *Barriers and conditions for teachers' utilisation of academic knowledge*. *International Journal of Educational Research*, 90, s. 50–63. DOI: <[doi:10.1016/j.ijer.2018.05.003](https://doi.org/10.1016/j.ijer.2018.05.003)>.

Vi lärare – Ämnesläraren. *Skolverket trampar i exakt samma fällor som Riksrevisionen varnat för*. <[Järnlo: Skolverket trampar i exakt samma fällor som Riksrevisionen varnat för | Ämnesläraren – svenska, SO, språk](#)>.
Hämtad 2026-03-23.

Öijen, L., Haglind, U., och Öhman Sandberg, A. (2021). *En nationell nulägesbild av Regionalt utvecklingscentrum (RUC) 2020–21: En kartläggning av hur RUC-företrädare ser på RUC:s förutsättningar, funktion och verksamhet*. Rapportnummer 2021:4. Örebro universitet.

Bilagor

Bilaga 1 Skolinspektionens kvalitetskriterier

Bilaga 2 Metod och urval

Bilaga 3 Granskade huvudmän

Bilaga 4 Aktuella bestämmelser

Bilaga 5 Referenspersoner

Bilaga 6 Huvudmännens utvecklingsarbeten

Bilaga 1 Skolinspektionens kvalitetskriterier

Här redovisas de kvalitetskriterier för hög kvalitet som de granskade skolorna har bedömts mot.

Frågeställning 1. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i huvudmannens skolor?

Huvudmannens organisation för att säkerställa en utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i skolorna

Huvudmannen har en tydlig *organisation* och en känd *ansvarsfördelning* som används och stödjer rektorer och skolor med att arbeta med utbildningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Huvudmannen *bevakar, inhämtar och kommunicerar* forskning och beprövad erfarenhet av relevans för skolorna samt säkerställer i samråd med rektorn att skolorna har *tillgång till kanaler och stöd* för att arbeta med utbildningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Arbetet inkluderar även, när det är relevant, forskning och beprövad erfarenhet som belyser jämställdhet i utbildning.

Huvudmannen bedriver aktivt *samverkan* mellan rektorer, med andra huvudmän och/eller lärosäten för att utveckla utbildningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Huvudmannens uppföljning av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i utbildningen

Huvudmannen följer *systematiskt och kontinuerligt upp* att utbildningens innehåll och metoder vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt att skolorna har praktiska förutsättningar för att beakta detta i utbildningen.

Frågeställning 2. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används i huvudmannens eget arbete med att utveckla utbildningen?

Huvudmannens egen analys av utbildningen och beslut om insatser

Huvudmannen bedriver ett systematiskt arbete med att *söka och använda* vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet *i analyser och beslut om insatser*. Det inkluderar även, när det är relevant, forskning och beprövad erfarenhet som belyser jämställdhet i utbildning. I arbetet tillämpas ett *kritiskt förhållningssätt*, där forskning och beprövad erfarenhet granskas, värderas och diskuteras i syfte att säkerställa att de insatser som väljs har en tydlig förankring i vetenskapligt grundad kunskap och/eller beprövad erfarenhet.

Frågeställning 3. I vilken utsträckning säkerställer huvudmannen att beprövad erfarenhet tillvaratas och utvecklas i utbildningen?

Huvudmannens systematiska arbete för att tillvarata och utveckla beprövad erfarenhet

Huvudmannen organiserar ett strukturerat arbete över tid för att skolpersonalens praktiska erfarenheter ska kunna *tillvaratas och utvecklas till beprövad erfarenhet*. I arbetsprocessen ingår strukturerad prövning, kollegialt erfarenhetsutbyte bland flera personer, dokumentation och kritisk granskning.

Bilaga 2 Metod och urval

Urval

Den tematiska kvalitetsgranskningen omfattar ett variationsurval på totalt 30 huvudmän, där 15 huvudmän åtminstone har en tillhörande grundskola och 15 huvudmän åtminstone har en tillhörande gymnasieskola. På detta sätt skapas två grupper: huvudmän med grundskolor respektive huvudmän med gymnasieskolor.²³

Variationsurvalet omfattar 19 kommunala och 11 enskilda huvudmän samt eftersträvar större och mindre huvudmän utifrån antal skolor. Utifrån urvalet har projektet kontrollerat och avgränsat bort sådana huvudmän där huvudmannen och rektorn är samma person, för att tydligare kunna skilja ut huvudmannens ansvar i den tematiska kvalitetsgranskningen.

Från urvalet har huvudmän och skolor som ingick i Skolinspektionens tidigare tematiska kvalitetsgranskning på området avgränsats bort.²⁴

I gruppen huvudmän med gymnasieskolor omfattar urvalet huvudmän med en blandning av skolor med högskoleförberedande program respektive skolor med yrkesprogram, eller att dessa program finns representerade inom en och samma gymnasieskola.²⁵

Waldorfskolor har exkluderats från granskningen.²⁶ Likaså har skolor med konfessionell inriktning exkluderats.²⁷

Bedömning av kvalitet utifrån kriterier

Granskningens iakttagelser baseras på Skolinspektionens bedömning som gjorts utifrån kvalitetskriterier för det granskade området (se bilaga 1). Dessa kriterier är framtagna av Skolinspektionen, och specifika för granskningen. Kriterierna baseras på en uttolkning av nationella mål och riktlinjer samt den forskning som ligger till grund för granskningens problembild.

Skolinspektionens bedömning har gjorts på en tregradig skala och sammanställts i beslut som kommuniceras till berörda huvudmän. I denna

---

²³ I praktiken kan huvudmännen i de båda grupperna ha både grund- och gymnasieskolor. I denna tematiska kvalitetsgranskning kommer dock huvudmännen ingå med fokus på endera sina grund- respektive gymnasieskolor.

²⁴ Skolinspektionen (2019).

²⁵ Samma gymnasieskola kan ha flera skolenheter, där yrkesprogram respektive högskoleförberedande program kan ha olika skolenhetskoder. Hur programmen är organiserade vid gymnasieskolorna är dock inte styrande för urvalet.

²⁶ Waldorfskolor granskades genom tematisk tillsyn under 2021–2022. Granskningen omfattade perspektivet vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Skolinspektionen (2022). *Tematisk tillsyn av waldorfskolor Rapport efter tillsyn av 35 grundskolor med waldorfinriktning*.

²⁷ Skolinspektionen genomförde förstärkt tillsyn av skolor med konfessionell inriktning 2024. Detta bland annat utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Skolinspektionen (2024). *Skolinspektionens årsrapport 2024 - Iakttagelser och erfarenheter under år 2024*.

rapport redovisas en samlad analys av bedömningarna av alla de granskade verksamheterna och andra iakttagelser från granskningen.

Empiri och insamlingsmetod

Granskningens underlag för bedömning har inhämtats genom intervjuer vid skolbesök och dokumentstudier. Intervjuerna har protokollförts och verksamheterna har fått möjlighet att kontrollera dessa protokoll för faktafel.

Informationsinhämtning och dokumentstudier

Inför verksamhetsbesöken har skriftliga underlag av relevans för frågeställningarna samlas in av granskade huvudmän. Dokumentstudierna har använts som en del av grunden för beslutet till respektive huvudman och har därtill utgjort grund för att fördjupa intervjuerna.

Intervjuer

Skolinspektionens skolbesök genomfördes mellan september och december 2025. För varje huvudman som ingår i granskningen har vi intervjuat lärare/personal med skolutvecklingsansvar, rektorer och representanter från huvudmannen.

Vid intervjuerna har Skolinspektionens utredare utgått från ett gemensamt intervjutöd, men frågornas formulering och ordning liksom vilka följdfrågor som ställts har varierat mellan intervjuerna.

Totalt intervjuades 137 representanter från huvudmän, 180 rektorer och 168 lärare/personal med utvecklingsuppdrag. Intervjugrupporna bestod av:

- 30 grupper bestående av 4–6 stycken lärare eller annan personal med utvecklingsuppdrag
- 30 grupper av rektorer bestående av 6 rektorer från samma skolor som lärare/annan personal ovan
- huvudmannens representanter, vilket inkluderade både tjänstemän med skolutvecklingsansvar samt till exempel verksamhetschef eller skolchef för grund- respektive gymnasieskolan (beroende på vilken grupp huvudmannen tillhör). I vissa fall genomfördes intervjuerna med tjänstemän respektive chefer uppdelade.

Bilaga 3 Granskade huvudmän

Huvudman	Huvudmannatyp	Skolform	Antal skolenheter
Alingsås kommun	Offentlig	Gymnasieskola	5
Borlänge kommun	Offentlig	Gymnasieskola	4
Falu kommun	Offentlig	Gymnasieskola	6
Grums kommun	Offentlig	Grundskola	3
Gävle kommun	Offentlig	Gymnasieskola	4
Kalix kommun	Offentlig	Grundskola	8
Katrineholms kommun	Offentlig	Gymnasieskola	5
Kungälv kommun	Offentlig	Grundskola	18
Kunskapsskolan i Sverige Aktiebolag	Enskild	Grundskola	29
Lerums kommun	Offentlig	Grundskola	32
Lysekils kommun	Offentlig	Grundskola	7
Lärande i Sverige AB	Enskild	Gymnasieskola	23
Malmö kommun	Offentlig	Gymnasieskola	12
Montessori Förskolor och Skolor i Sverige AB	Enskild	Grundskola	7
Nacka kommun	Offentlig	Grundskola	23
Norrköpings kommun	Offentlig	Gymnasieskola	20
NTI Gymnasiet Macro AB	Enskild	Gymnasieskola	17
Pops Academy AB	Enskild	Grundskola	3
ProCivitas Privata Gymnasium AB	Enskild	Gymnasieskola	7
Sjölins Gymnasium AB	Enskild	Gymnasieskola	5
Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor	Enskild	Gymnasieskola	4
Stockholms kommun	Offentlig	Gymnasieskola	31
Södertälje Kommun	Offentlig	Grundskola	21
Timrå kommun	Offentlig	Grundskola	9

Uddevalla kommun	Offentlig	Gymnasieskola	20
ULNO AB	Enskild	Grundskola	6
Vittraskolorna AB	Enskild	Grundskola	23
Ystads kommun	Offentlig	Grundskola	10
Ånge kommun	Offentlig	Grundskola	5
Örnsköldsviks kommun	Offentlig	Gymnasieskola	10

Bilaga 4 Aktuella bestämmelser

I skollagen anges att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.²⁸ Definitionen av utbildning är verksamhet som bedrivs av en huvudman enligt skollagen, inom vilken elever deltar i undervisning och andra aktiviteter.²⁹ Utbildning är ett vidare begrepp och omfattar, utöver undervisningen, i princip all verksamhet i både den inre och yttre miljön som anordnas av huvudmannen och som vanligtvis äger rum under skoldagen, till exempel skolmåltider och raster.³⁰

Bestämmelsen om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund tillkom i samband med att nu gällande skollag infördes. I förarbetena till skollagen anges att de nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver, enligt regeringen, ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Regeringen anger att både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund.³¹

Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.³² Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.³³ I detta arbete ingår att säkerställa att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

---

²⁸ 1 kap. 5 § tredje stycket skollagen.

²⁹ 1 kap. 3 § skollagen.

³⁰ Prop. 2009/10:165, s. 633.

³¹ Prop. 2009/10:165, s. 223–224.

³² 2 kap. 8 § skollagen.

³³ 4 kap. 3 § skollagen.

Bilaga 5 Referenspersoner

Ulrika Bergmark (a, b, c)	Professor i pedagogik	Luleå tekniska universitet
Karolina Fredriksson Erson (a, b, c)	Filosofie doktor i pedagogik, Forskare/projektledare (ställf. direktör)	Skolforskningsinstitutet
Agneta Gulz (b, c)	Professor i kognitionsvetenskap	Lunds universitet
Eva Lindqvist (a)	Undervisningsråd, enheten för ämnesdidaktik, avdelningen för läroplaner	Skolverket
Joakim Norberg (b, c)	Undervisningsråd, enheten för metod och planering, avdelningen för skolutveckling	Skolverket

Kort beskrivning av vad som har ingått i referensuppdraget:

- a) deltagit i utformandet av Skolinspektionens direktiv
- b) deltagit i analysseminarium om preliminära slutsatser
- c) läst och kommenterat tidiga utkast på rapporten.

Bilaga 6 Huvudmännens utvecklingsarbeten

I informationsinhämtningen ombads huvudmännen att skicka information om pågående utvecklingsarbeten som huvudmannen initierat. En sammanställning av det inskickade materialet har genomförts och ordnats under kategorierna utvecklingsarbetenas *innehåll*, *material* och *resurs*.

Med *innehåll* menas vad det är som huvudmannen vill utveckla. Exempelvis matematikundervisning, att eleverna ska fullfölja sina gymnasiestudier eller hur huvudmannen ska arbeta med artificiell intelligens. En sammanställning av innehåll visar på en bredd av olika innehåll. En dryg tredjedel av innehållet har med utveckling av undervisning att göra. Men även här finns en stor bredd där generell undervisningsutveckling, undervisning i matematik och undervisning i svenska är de mest förekommande. Att öka elevernas närvaro och att elever ska fullfölja sina studier är också ett vanligt innehåll. Ett något mindre ofta förekommande innehåll, men som ändå återfinns hos flera huvudmän, är digitalisering inklusive AI, elevhälsa, trygghet och studiero samt kollektiv kunskapsutveckling.³⁴

Med *material* menas vad huvudmannen använder för material i sitt arbete med att utveckla verksamheten. Exempelvis myndighetsmaterial, material från lärosäten eller material från en forskarutbildad person som bedriver egen verksamhet. Sammanställningen visar att en tredjedel av huvudmännen nämner material från skolmyndigheterna. Vid skolbesöken förstärks bilden av att dessa material är centrala i huvudmännens utvecklingsarbete. Exempelvis framgår att två tredjedelar av huvudmännen nämner att de använder material från Skolverket. Näst vanligast är material från universitet och högskolor. Material från lärosäten och myndigheter utgör ungefär hälften av det material som huvudmännen nämner i informationsinhämtningen. Resterande material är mycket blandat.

Med *resurs* menas de funktioner, organisationer eller personer som huvudmannen tar hjälp av, eller samverkar med, i utvecklingsarbetet. Exempelvis projekt inom ULF³⁵, andra delar inom huvudmannens egen organisation eller någon organisation från civilsamhället. Mest förekommande är att huvudmannen bedriver utvecklingsarbete med hjälp av resurser inom huvudmannens egen organisation. Den mest förekommande externa resursen är universitet och högskolor. Därefter kommer samverkan med olika organisationer, där många av dessa tillhör civilsamhället. Sedan kommer externa konsulter med eller utan akademisk anknytning. Ovanstående resurser utgör drygt hälften av de resurser som huvudmännen använder sig av i sitt utvecklingsarbete. Det finns alltså även en ansenlig andel andra resurser som huvudmän tar till hjälp i sitt arbete att utveckla utbildningen.

³⁴ Exempelvis aktionsforskning och kollegialt lärande.

³⁵ Se till exempel den nationella försöksverksamheten Utbildning, Lärande, Forskning (ULF) som pågått 2017–2024 och som övergått till permanent verksamhet: ULF-avtal: www.ulfavtal.se/w/ul/om-ulf-avtal/. Hämtad 2026-01-21.

Det inskickade materialet visar sammantaget på en stor bredd inom alla kategorier.

Skolinspektionen har till uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv³⁶, och därför har vi ställt frågor om detta. Granskningen visar att ungefär hälften av huvudmännen i sitt arbete med att bevaka, inhämta och kommunicera forskning inkluderat sådan forskning som belyser jämställdhet i utbildningen.

Granskningen visar också att ungefär en tredjedel av de 30 huvudmän som ingår i granskningen har inkluderat forskning och beprövad erfarenhet som belyser jämställdhet i arbetet med att utveckla utbildningen. Exempelvis handlar det om arbetet med att motverka resultatskillnader eller att öka närvaro utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

---

³⁶ Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion.